

HE 100/2023 Suurin väärys Ylä- Lapissa koskaan

17.10.2024 Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry

Kari Kyrö

Asialista

1. Suomen saamelaisen alkuperäiskansan jakaminen oikeudet omaaviin ja oikeudettomiin
2. Saamalaiskäräjien vaalitavasta johtuva demokratiavaje ja oikeusvaltioperiaatteen vastaisuus
3. Alueen vanhaan kulttuuriin kuuluvat elinkeinot ja elinkeinoharjoittajien eriarvoistaminen

Johdanto

Hallituksen esitys, He 100/2023 olisi toteutuessaan onneton ja suurin vääryys Ylä-Lapissa koskaan. Se jakaisi saamelaisen alkuperäiskansan Suomessa kestämättömällä, ensimmäisen kielen oppimisen perusteella kahteen keskenään eriarvoiseen osaan, osallisiin ja hylättyihin osattomiin, joiden kohtaloksi koituu

pakkoassimilaatio

ja kovasti, mutta suoraan sanottuna

kulttuurinen kansanmurha.

Lainoppinut tutkija Veera Välitalo on kirjoittanut aiheesta *Referee artikkelin 30.9.2022; Oikeustiede - Jurisprudentia LIV:2021 s. 369–428; ”Kulttuurinen kansanmurha kohdistuu ihmisryhmän traditioihin, arvoihin, kieleen ja muihin tekijöihin, jotka tekevät kyseisestä ryhmästä erottuvan. Taustalla on ajatus, että tuhoamalla ihmisryhmän kulttuurinen aines voidaan ryhmän olemassaolo tosiasiassa hävittää yksikkönä, vaikka kaikki sen jäsenet jäisivät eloon.”*

Hallituksen esitys rikkoo Suomen perustuslailla turvattuja perusoikeuksia, kansainvälisiä alkuperäis- ja ihmisoikeussopimuksia sekä oikeusvaltio periaatetta.

1. Saamelaisen alkuperäiskansan jakaminen oikeudet omaaviin ja oikeudettomiin

Kielikriteerin kestämättömyys

Otto Andersson:

”saamelainen voi olla, kuulumatta saamelaiskäräjien vaaliluetteloon”

Eikö saman kansan jakaminen kahteen, keskenään eriarvoiseen asemaan ole PL 6§ vastaista?

KIELEN OSAAMINEN EI OLE SAAMELAISRYHMIÄ EROTTAVA ASIA

- Inarin- ja metsäsaamelaiset eivät pääse vaaliluetteloon poliittisista syistä
- Nk. Kielisaamelaisuus ei tarkoita sitä, että kyseinen henkilö osaisi saamea
- Neljännen sukupolven mukaan ottaminen on bluffia, sillä tällä hetkellä edes kahdeksan ihmisen todistuskaan henkilön kielitaidosta ei riitä.

KIELENMENETYS JA PAKKOASSIMILAATIO

- Kirkonkirjat osoittavat saamelaisten saaneen kovia rangaistuksia oman kielensä käyttämisestä
- Pakotettuna kieli on vaihtunut valtakieleen, kulttuuri säilynyt
- Kun valtiovalta tuolloin vaati alkuperäiskansaa luopumaan kielestään, voiko se nyt vaatia kielen osaamista, jotta voi kuulua alkuperäsikansaan?

HALLITUKSEN ESITYS ON ILO 169 VASTAINEN

- Alkuperäiskansaan kuuluminen edellyttää polveutumista ja kulttuurin säilymistä, ei kielen.
- Suomen saamelaiskäräjälain on noudatettava ILO 169 kriteeristöä alkuperäiskansasta,
- Toisin kuin hallituksen esityksessä väitetään CERD ja Ihmisoikeuskomitea eivät ole vaatineet polveutumisperusteen poistamista vaan päinvastoin sen soveltamista

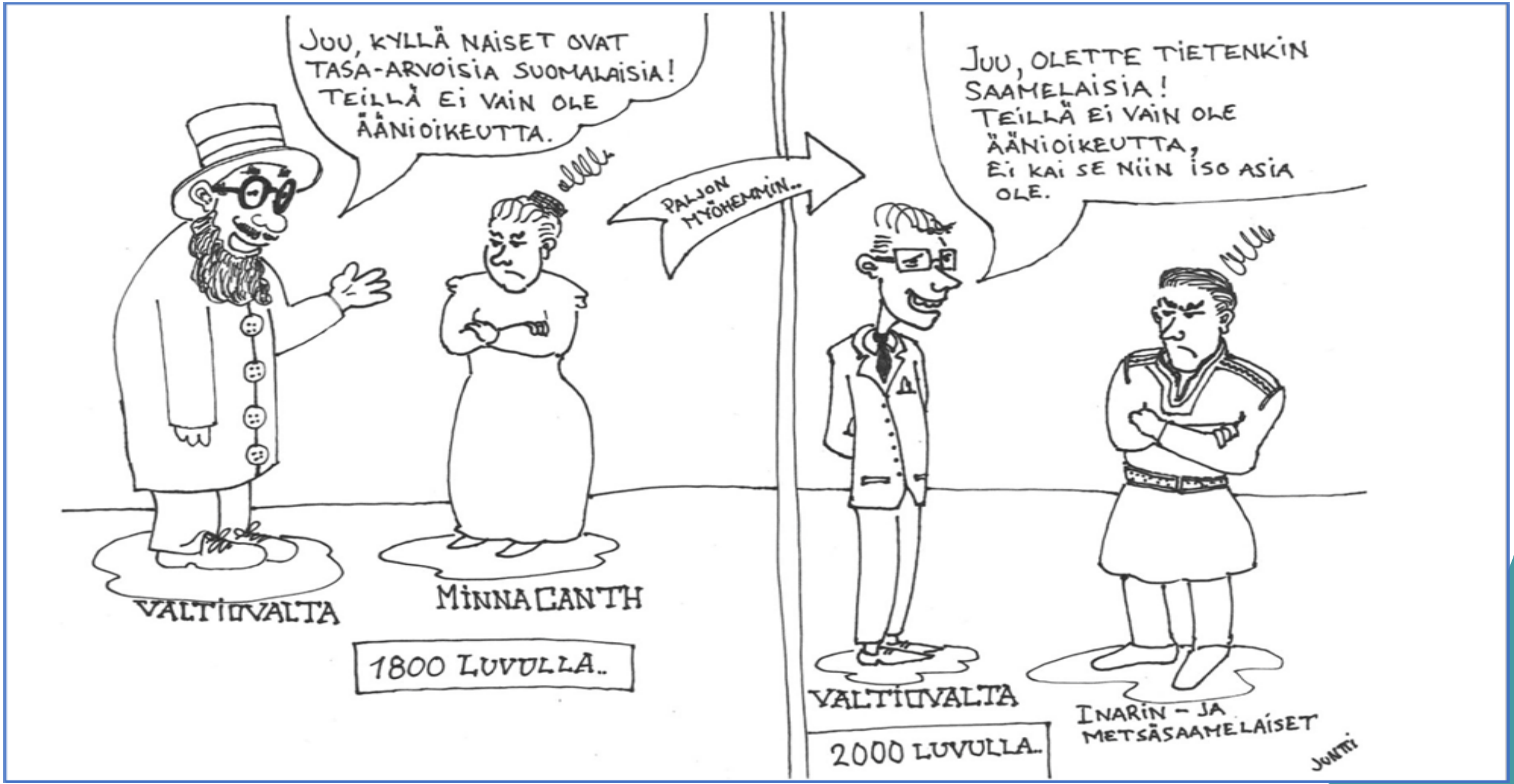
JUU, KYLLÄ NAISET OVAT TASA-ARVOISIA SUOMALAISIA! TEILLÄ EI VAIN OLE ÄÄNIOIKEUTTA.
VALTIOVALTA
MINNA CANTH
1800 LUVULLA..
PALJON MYÖHEMMIN..
JUU, OLETTE TIETENKIN SAAMELAISIA! TEILLÄ EI VAIN OLE ÄÄNIOIKEUTTA, EI KAI SE NIIN ISO ASIA OLE.
VALTIOVALTA
INARIN – JA METSÄSAAMELAISET
2000 LUVULLA..
JUNTTI

2. Saamalaiskäräjien vaalitavasta johtuva demokratiavaje ja oikeusvaltioperiaatteen vastaisuus

Kuka suojelee saamelaisia harvainvallalta?

Oikeus äänestää jatkossakin?

Kari Kyrö

Ei kannattanut hallituksen esitystä, sai ääniä vaaleissa

217 ääntä

Inka Kangasniemi

Ei kannattanut hallituksen esitystä, sai ääniä vaaleissa

180 ääntä

Leo Aikio

Kannatti hallituksen esitystä, sai ääniä vaaleissa

113 ääntä

Pirita Näkkäläjärvi

Kannatti hallituksen esitystä, sai ääniä vaaleissa

188 ääntä

Saamelaisäänestäjien antamat äänet mitätöidään, mikäli äänestetyn henkilön poliittinen kanta on väärä

”Käräjien puheenjohtaja Pirita Näkkäläjärvi perustelee valintoja sillä, että saamelaiskäräjien työjärjestyksessä on määritelty tarkasti hallitukseen vaadittava kielellinen ja alueellinen edustavuus.

– Kari Kyrön ja Inka Kangasniemen osalta ratkaisevaa oli poliittinen linjaero saamelaiskäräjälaista. Käräjien (21 jäsenestä) kuusitoista jäsentä ja (kolmesta varajäsenestä) yksi varajäsen allekirjoittivat vetoomuksen Petteri Orpon hallituksen esityksen hyväksymisen puolesta, mutta Kyrö ja Kangasniemi eivät, hän sanoo.” YLE 24.9.2024 https://yle.fi/a/74-20113696

Kari Kyrö ja Inka Kangasniemi olivat vaalien ääniharavat ja saivat vaaleissa yhteensä lähes 400 ääntä, joka oli yli 13% kaikista annetuista äänistä. Saamelaiskäräjävaaleissa Kari Kyrö sai 7,3% kaikista annetuista äänistä, luku on lähes sama kuin eduskuntavaalien ääniharavan Riikka Purran (7,5%) saama äänimäärä.

https://samediggi.fi/ajankohtaista/saamelaiskarajavaalien-tulos-2024/
https://vaalit.yle.fi/ev2023/tulospalvelu/fi/#section-stats

Vaalit ja demokratiavaje, jota hallituksen esitys ei korjaa

Hallituksen esityksessä ei ole esitetty muutosta saamelaiskäräjillä käytössä olevaan henkilövaaliin.

Vaaliluettelo on tarkoitus koota uudestaan. Etninen puhdistus kielen perusteella alkaisi nyt lain suojassa.

Vaalilautakunta on jo nyt laittomasti poistanut vaaliluettelosta vaaleissa eniten ääniä saaneen inarinsaamelaisen. KHO palautti hänet ja kymmeniä muita saamelaishallinnon poistamia.

Poliisi aloitti oma- aloitteisesti laajan, kymmenien saamelaisten syrjintää ja käräjillä virka- aseman väärinkäyttöä koskevan tutkimuksen. Tutkinta on kesken.

Onko nyt oikea hetki asiaa koskevan lainmuutoksen tekemiseen tutkinnan ollessa kesken?

Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjävaaleissa kaikissa Suomen vaaleissa on käytössä suhteellinen vaalitapa. Suomen saamelaiskäräjävaaleissa on käytössä henkilövaali. 2019 vaaleissa eniten ääniä saanut oli inarinsaamelainen, joka sai 220 ääntä. Sisälle pääsi tuolloin jo 38 äänellä.

Suhteellisesti ääniharavan äänillä olisi pitänyt päästä sisälle noin 6 edustajaa. Heitä pääsi kuitenkin vain yksi.
Demokratia ei toteutunut tuolloin eikä ole toteutunut myöhemminkään

Vaalien tulos on nykyisessä henkilövaalissa saamelaiskäräjillä kerta kerran jälkeen mitätöity täysin. peräkkäisissä vaaleissa, vuosien 2019 ja 2024 eniten ääniä saaneelle inarinsaamelaiselle, sekä muillekin korkeita äänimääriä saaneille, jotka eivät enemmistöä ole miellyttäneet.

Vaalitavan pysyttämisellä HE 100/2023 jättää edelleen aukon, jossa yhäkin vaalitulos voidaan mitätöidä ja ohittaa vaalien voittajat puheenjohtaja ja hallitus valinnoissa täysin, kuten myös keskeisistä muistakin luottamuspaikoista.

Henkilövaali on tuottanut, yhden ryhmittymän autoritäärisen hallintotavan, joka on seurannut vain riitoja.

Vaalit on muutettava lista-, tai ryhmittymä vaaliksi, jossa paikat jaetaan suhteellisuus periaatteen mukaan, kuten valtiollisissa tai kuntavaaleissakin.

Henkilövaali on epädemokraattinen vaalitapa, se tulee muuttaa suhteelliseksi vaaliksi, jolloin äänestäjien tahto, henkilövalinnat ja demokratia toteutuvat oleellisesti nykyistä paremmin.

Vaalituloksen ja äänestäjien tahdon mitätöinti Saamelaiskäräjillä

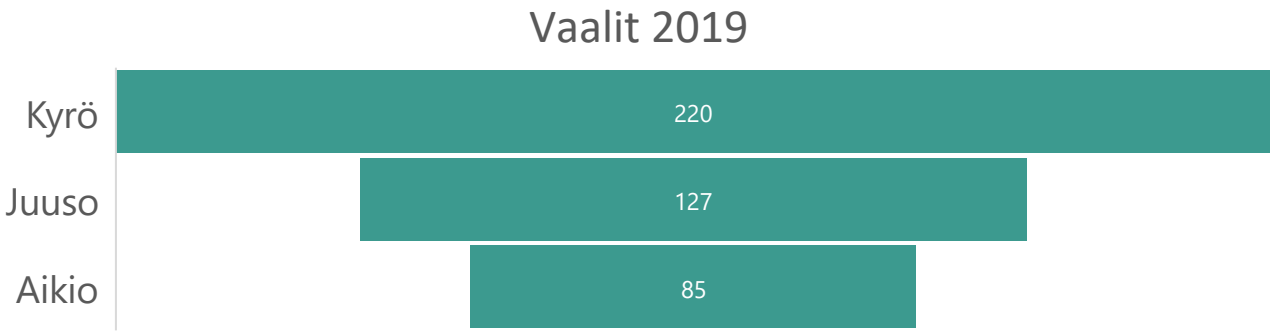

Ei valittu

Valittiin puheenjohtajaksi

Valittiin II varapuheenjohtajaksi

Ei valittu

Valittiin II varapuheenjohtajaksi

Valittiin I varapuheenjohtajaksi

Vaalituloksen ja äänestäjien tahdon mitätöinti toistuu vaalikausittain; vaalit 2019

VERTAILU RYHMITTYMIEN SAAMISTA ÄÄNIMÄÄRISTÄ %

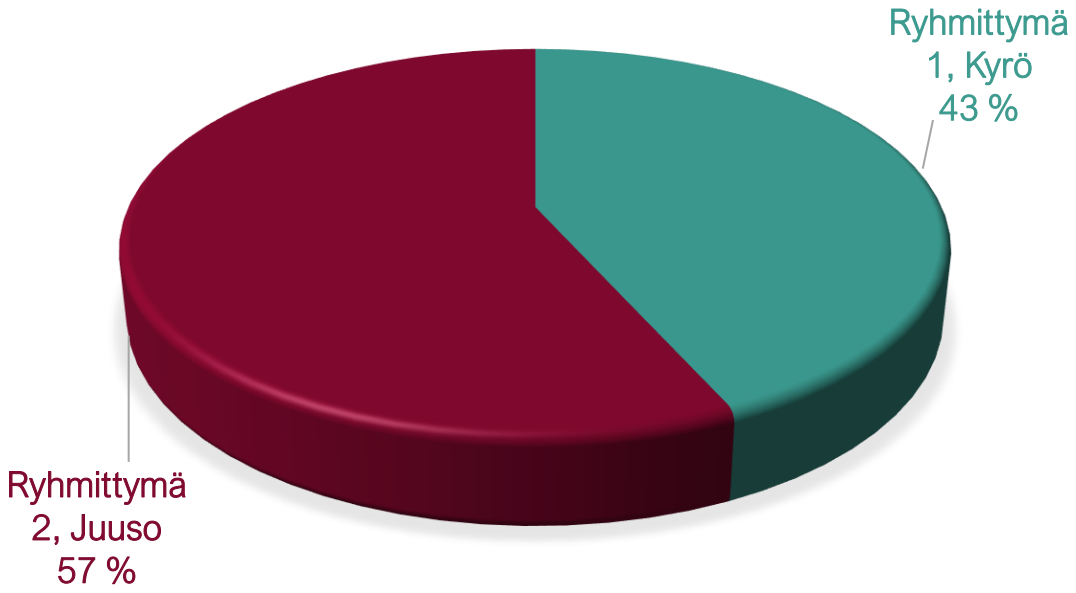

JAOSSA OLLEET LUOTTAMUSPAIKAT, HALLITUS JA PUHEENJOHTAJISTO 7KPL

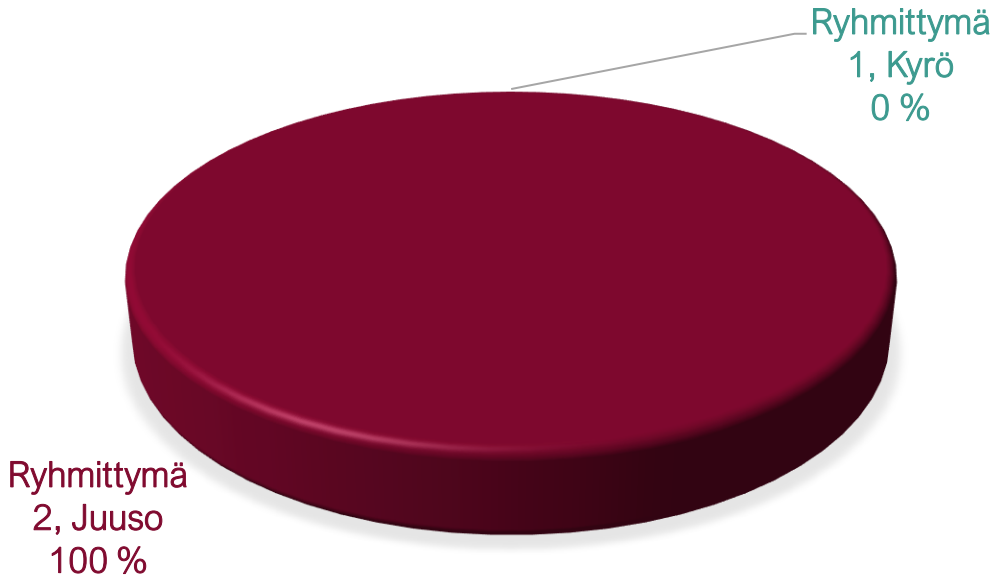

Nykyhetken havaintoja

Onko nykyinen saamelaiskäräjien kokoonpano lainvoimainen koska **saamelaiskäräjien hallitus ei anna vastausta oikaisupyyntöön, jotta asiasta voisi valittaa KHO:een.**

-Mitä tulee nykyisten käräjäedustajien lainmuutoksen kannatukseen on selvää, että saamelaiskäräjille valittujen käräjäedustajien on kannatettava lainmuutosta, koska muuten **on vaarana, että heidät poistetaan vaaliluettelosta uuden lain voimaan tullessa.**

Poistihan se aikaisemin eniten 2023 vaaleissa ääniä saaneen inarinsaamelaisenkin, vaikka se oli lainvastaista.
Norjalainen saamelaislehti Sagat uutisoi; ”he poistivat poliittisen kilpailijansa”
Eri mieltä olevat poistetaan.

Onko käräjäjohdon toiminnan taustalla vain raha ja valta?
Vielä vuonna 2016 saamelaiskäräjien budjetti oli 3,9 miljoonaa. Nyt se on yli 10 miljoonaa.
Rahan käytöstä päättää hallitus ja käräjäjohto, joihin ei ole koskaan valittu vähemmistöön kuuluvaa, vaalituloksesta riippumatta.

- Hallituksen esityksessä esitetään oikaisulautakunnan perustamista muutoksenhakuelimeksi saamelaiskäräjävaaleissa ja korostetaan sen ehdotonta puolueettomuutta. Vähemmälle huomiolle jää kuitenkin se, että **tämän elimen jäsenet tulee valita käräjäjohdon esittämistä henkilöistä.**

- Suurimmassa saamelaismaassa Norjassa kaikilla sellaisille henkilöillä, jotka ovat samassa asemassa, kuin Suomen inarin- ja metsäsaamelaiset on oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon. Tämä on johtanut saamelaiskulttuurin voimakkaaseen revitalisaatioon ja saamen kielen opiskeluun.

3. Elinkeinojen eriarvoistuminen ja kunnallisen itsehallinnon vaarantuminen

Hallituksen esitys on elinkeinopoliittisesti kestämätön

Lakiesityksen ongelmallinen pykälä 9

- Lakiesityksen 9§ kohdat 9, 9a ja 9b
- Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoite
- *”Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa valmisteltaessa lainsäädäntöä, hallinnollisia päätöksiä ja muita toimenpiteitä, joilla voi olla erityinen merkitys saamelaisille, pyrkimyksenä saavuttaa yksimielisyys saamelaiskäräjien kanssa tai saada saamelaiskäräjien suostumus ennen päätöksentekoa. Yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoite koskee saamelaisten kotiseutualueella toteutettavia tai vaikutuksiltaan sinne ulottuvia sekä muita erityisesti saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana vaikuttavia toimenpiteitä, jotka koskevat mm. maan- ja alueidenkäyttöä.”*

Lakiesityksen 9§ kohdat 9, 9a ja 9b

ELINKEINOJEN ERIARVOISTUMINEN

- Poronhoito - porotalous on tärkeä osa saamelaiskulttuuria. Se vaatii myös laajoja alueita.
- Lakiesityksen 9§ kohdat 9, 9a ja 9b antavat kuitenkin mahdollisuuden ylilyönteihin, jolloin saamelaishallinto voi, asettaa saman elinkeinonharjoittajat eriarvoiseen asemaan TAI
- halutessaan merkittävästi vaikeuttaa tai tehdä täysin mahdottomaksi monien elinkeinojen harjoittamisen ja niiden kehittämisen saamelaisalueella
- Kielen- ja kulttuurin itsehallinosta tuleekin elinkeinopolitiikan itsehallintoelin.

.

MAANKÄYTTÖ

- Kaavoituksen vaikeutus ja estäminen, elinkeinohankkeiden vastustaminen ja niiden toteuttamisen mahdottomaksi tekeminen.
  Yksityismaiden arvon menetykset käytön mahdottomaksi tekemisellä on perustuslain elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan vastaisia.
- Yksityismaita on alueella vain n. 10%
- Lakiin on nykyistä keskeisemmin kirjattava, että alueiden käytön yhteensovittaminen myös valtion maalla ja alueen muidenkin elinkeinojen kehittäminen ovat tavoitteena. Eikä kuten nyt, alueiden käytön ja elinkeinojen kehittämisen estämisen ja eriarvoistaminen

RISTIRIITA KUNNALLISEN ITSEHALLINON KANSSA

- Hallituksen esitys on ristiriitainen perustuslain pykälän 121 kanssa
- Käytännössä saamelaisten kotiseutualueen kuntien asukkaiden asioista voivat päättää muualla Suomessa asuvat henkilöt.
- Enemmistö saamelaisista asuu tällä hetkellä saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella
- Helsingissä asuva saamelainen voi päättää Inarissa asuvan, mutta vaaliluettelosta pois jätetyn inarinsaamelaisen elämästä ja elinkeinoista

Alueen asukkaiden päätäntävallan ja kunnallisen itsehallinnon vaarantuminen

- ”…Tavallisella lailla ei voida puuttua itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tavalla, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi.”
- ”Perustuslakivaliokunta on pitänyt ongelmallisena kuntien yhteistoimintaelimen tehtävien lisäämistä siinä määrin ja sillä tavalla, että se vaikuttaisi oleellisesti jäsenkuntien hallintoon ja vaarantaisi kunnallisen itsehallinnon periaatteisiin sisältyvän periaatteen kunnan päätösvallan kuulumisesta kuntalaisten valitsemille toimielimille 8. Valiokunta on kuntien vapaaehtoisesta seutuyhteistyöstä todennut 9, että on hankalaa perustuslain 121 §:ssä turvattuun kunnalliseen itsehallintoon sisältyvän **kansanvaltaisuusperiaatteen** kannalta, jos kuntien päätösvaltaa ja tehtäviä siirrettäisiin hyvin laajamittaisesti seudulliselle toimielimelle.” https://lainkirjoittaja.finlex.fi/9-julkinen-hallinto/9-3/
- Hallituksen esitys vaarantaa alueen asukkaiden päätäntävallan valitsemissaan toimielimissä, sekä myös koko kansanvaltaisuusperiaatteen.
- Miten perustuslaki tällaiseen suhtautuu?

Yhteenveto
Kuka kuuluu saamelaiseen alkuperäiskansaan

- Saamelaiskäräjälain on turvattava kaikkien saamelaisten yhtäläiset perusoikeudet, riippumatta heidän mielipiteestään, poliittisesta kannasta, uskonnosta tai assimilaatiosta johtuvasta kielen menetyksestä
- Polveutuminen on säilytettävä. Eduskunnan säätämää lakia on myös sovellettava sen sanamuodon mukaan. ja oikeusministeriön valvoa sitä. Perustuslain antama suoja hallintovaltaa vastaan kuuluu myös saamelaisille
- Vaalit tulee muuttaa nykyisistä henkilövaaleista suhteelliseksi vaaliksi samalla tavalla kuin Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjävaalit
- Vaaliluetteloon merkintää tulee helpottaa, kuten Norjassa ja Ruotsissa. Merkitseminen tulee tehdä virkavastuulla

Inarinsaamelaisten kulttuurielinkeino on kalastus

Saamelaiskäräjälain uudistuksessa tulee huomioida kaikki Suomen saamelaisen alkuperäiskansan osat ja niihin kuuluvat yhdenvertaisesti.

Vain sillä tavoin saadaan nykyinen turha riitely loppumaan ja voimme jatkaa elämäämme luonnon kansalle ominaiseen, sovinnollisempaan tapaan, kuten esivanhempammekin ovat satojen vuosien ajan laajalla alueellamme yhdessä eläneet.

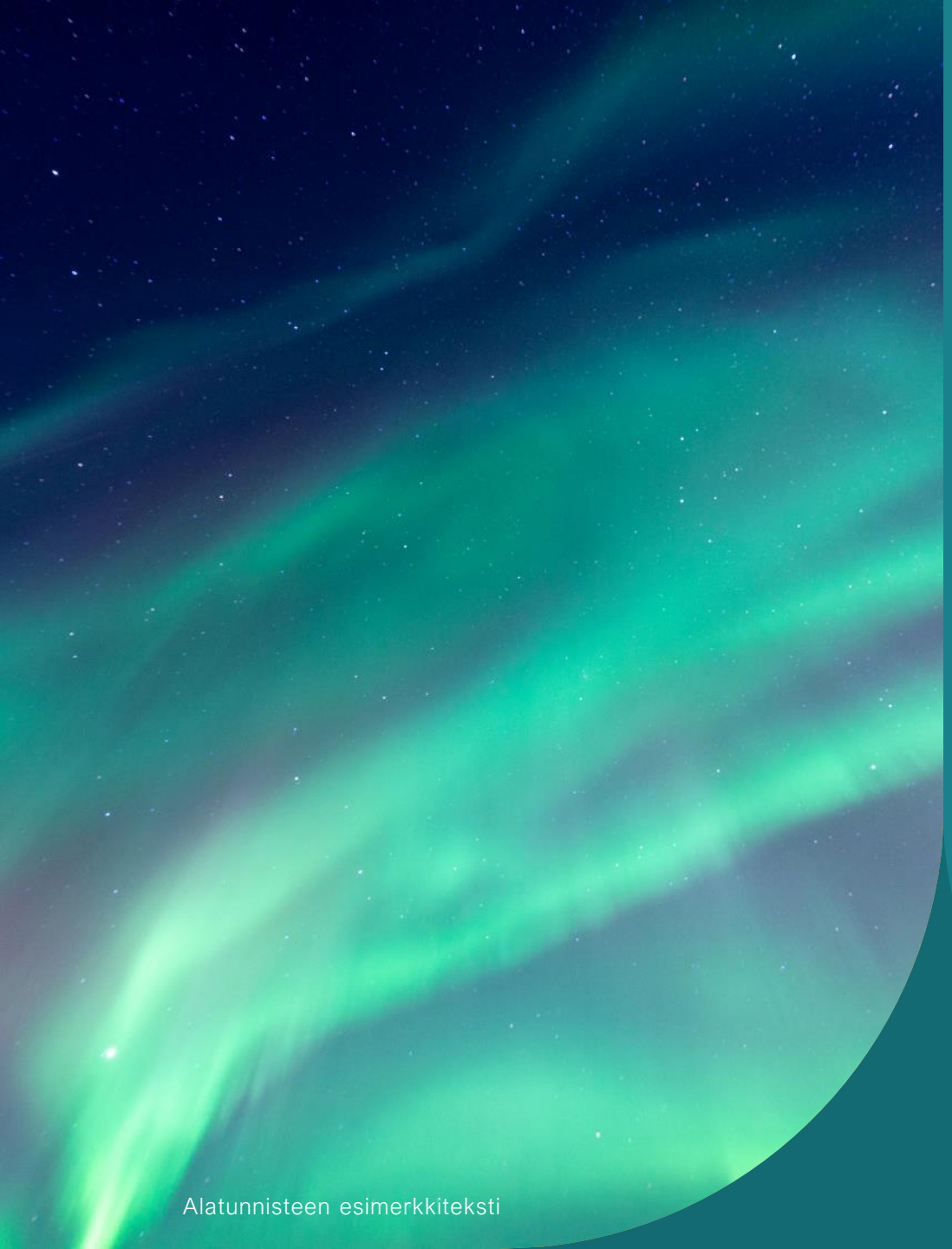

Kiitos ajastanne, vastaan mielelläni kysymyksiin!

Kari Kyrö

karikyro@gmail.com

0400-398 984